

PLAZZONUS A CSIKLÓRÓL

Francesco Plazzoni (1590 körül–1622) életéről nem sokat tudunk. Padovában született, itt végezte az egyetemet, majd 1619-től szülővárosa orvoskarán is tanított anatómiát és sebészetet. Korai halála miatt két műve maradt csak fenn, egy a puszkagolyó okozta sebekről (*De vulneribus sclopetorum tractatus*, Padua, 1605), és egy a nemi és nemzőszervekről (első kiadás: Padua, 1621) – ez utóbbiból származik az alábbi idézet.

A csiklót és működését természetesen tudósok és tudatlanok egyaránt az ókor óta ismerték, a középkorban is több orvos írt róla.¹ Realdo Colombo, a neves olasz anatómus, Harvey mestere mégis azt állította, hogy ő fedezte föl, pont úgy, mint névrokona az új kontinenst, amiből meghökkentő módon arra következtethetünk, hogy e kicsiny, de lényeges testrész léte és szerepe ebben a korban még az orvosok közt sem volt általánosan ismert.² Az orvostudomány történetében egyébiránt jócskán léteznek még efféle megfejthetetlen talányok.

Ahhoz viszont, hogy megértsük Plazzoni szövegét és érvelését, tisztában kell lennünk avval, hogy a 16-17. században még mindig két ellentétes, ám egyformán két évezredes nemzéselmélet küzdött egymással, az arisztotelészi és a hippokratészi.

Arisztotelész a *Peri zóión geneszeósz* (*De generatione animalium*) című munkájában (727a 3–20) fejti ki legrészletesebben nemzéselméletét. E szerint csupán a férfi választ ki magvat, a nő a nemzéshez csak az alapanyagot adja. A hölgyek esetében a menstruációs nedv felelne meg a férfi magvának, ám ez valójában nem mag. Ez a menstruációs nedv (a kataménia) nem egyéb perittómánál, vagyis salakanyag nál.

A Hippokratész neve alatt fennmaradt *Peri gonész* (*De genitura*, 6.13–15.) címen ismert munkában azonban teljesen másféle nemzéselmélettel ismerkedhetünk meg. Hippokratész elmélete szerint ugyanis nemcsak a férfi, hanem a nő is kiválaszt „magot”, vagyis egyenlő arányban járulnak hozzá a nemzéshez. Jóllehet a hippokratikus elmélet, ami a női „mag” (petesejt) szükségességét illeti, ma is megállja a helyét, az ókori-középkori orvosok helytelen, ám szempontunkból fontos következtetést vontak le belőle. Nevezetesen azt, hogy mivel szerintük a magkiválasztás az orgazmussal egyenlő, a foganáshoz, vagyis Isten első és legfontosabb parancsának teljesítéséhez a nő orgazmusára – s ezek szerint csiklójára – is szükség van. Plazzoni nyilvánvalóan Hippokratész hívei közé tartozott, hiszen a csikló létrejöttét a fajfenntartás causa finalisával magyarázza.

Különösen ötletes és okos Plazzoni eszmefuttatása a gyönyör fajfenntartó szerepéről. Plazzoni könyvét egyébként érdemes alaposabban is elolvasni, mert igen szórakoztató: a következő fejezetben például arról esik szó, hogy ki élvez nagyobb, a nő-e, vagy a férfi.³ (Plazzoni szerint a nő.)

¹ P. ABANUS, *Conciliator controversiarum, qui inter philosophos et medicos versantur*, Venetiis, Juntae, 1565, 53B–54A. (Differentia 25.)

² Thomas LAQUEUR, *A testet öltött nem*, Bp., Új Mandátum, 2002, 82–84.

³ Lásd MAGYAR László András, *Kinek a gyönyöre nagyobb?*, Holmi, 2013/8, 1019–1024.

XII. fejezet. A klitoris szerepéről⁴

Arra, hogy a klitorisnak is van valami egyedi föladata, a klitoris anyaga és felépítése egyaránt utal. E kettő ugyanis teljesen megegyezik a pénisz anyagával és felépítésével, hogy alakját, a testen elfoglalt helyzetét, számát és egyéb, a hímvesszőével megegyező járulékos tulajdonságait már ne is említsem. Hiszen, ha a testi tulajdonságok megegyeznek, hasonló a jelleg is, ahol pedig a jelleg azonos, ott a működés és a szerep is egyező.

A hímtag működése abban áll, hogy időnként megmerevedik, amint azt korábban többen is már bizonyították. A klitoris, vagyis a női pénisz működésének is tehát abból kell állnia, hogy időnként megmerevedik. Erről a merevedésről maguk a bujább fajta nők is be szoktak számolni, mert állítják, hogy ha rájuk jön a prücskölnétek, úgy érzik, mintha a nemi szervükben valami megkeményednék és fölmeredne.

Ámbár a klitorisnak ez a merevedése bizonyos és kétségtelen tény, ennek cél-oka⁵ mégsem teljesen világos, noha a természetről köztudomású, hogy semmit hiába tenni nem szokott.

Hadd mondjam el, hogy én miként gondolom. Szerintem a hímvessző részben a közösülés céljából szokott megmerevedni, részben pedig a gyönyörszerzés végett. Mindkettőre azért van szükség, hogy a maga rejtekén nyugvó magvat mozgásra lehessen bírni. A nő esetében azonban még szükségesebb a magot idejekorán mozgásra készíteni, hiszen a női mag távolabb rejtezik a megfelelő nemi szervektől, mint a férfiúi, másfelől meg a nő sokkal hidegebb szervezetű is,⁶ így hát magva is nehezebben bírható rá a moccanásra. Nem is beszélve arról, hogy a nemi szervben az a dörgölődés, amely e testecske és a hímtag közt végbemegy, hőt is termel. Minél erősebb azután ez a hő, annál bővebben és erőteljesebben vonódik és szívódik elő a férfiúi mag. Úgy vélem tehát, hogy a klitoris merevedésére a mag megmozgatása és kicsábítása érdekében szokott sor kerülni. Ám a tüzetesebb vizsgálat is erről győzhet meg bennünket, hiszen ha alaposabban megszemléljük, a klitoris csúcsán egy olyan, tentigónak (érzékelőnek, tapogatónak) nevezett képződmény található, amely pontosan a férfi makkjának felel meg.

No, de akkor miért nincs az állatoknak klitoriszuk? Pedig hát nekik is szükségük lenne a mag kimozdítására és kicsalogatására. A válaszuk a következő: az állatok és a nők esete nem ugyanaz. Hiszen a nők egykettőre felhagynának a férfival való közösüléssel, már csak azért is, hogy a nyomasztó kilenc hónapos terhességtől, a fájdalmas és gyakran halálos szüléstől, illetve a gondokkal és szorongással járó gyermekneveléstől megszabaduljanak, ha a női nemi szervet nem izgatná sokkal erősebb kéjvágy, mint az állatit, és a nőt nem vonzaná oly ellenállhatatlanul párjának ölelése és simogatása. Az állatoknak

⁴ Franciscus PLAZZONUS, *De partibus generationi inservientibus libri duo*, Lugduni Batavorum, F. Lopez de Haro, 1664, 147–149.

⁵ Tudniillik causa finalisa. Az arisztotelészi elmélet szerint többféle ok létezik: a causa efficiens (kiváltó ok), a causa materialis (az anyagi ok), a causa formalis (formai ok), illetve a causa finalis (cél-ok). E négy okféleség eredményezi a történéseket és a cselekedeteket.

⁶ Az ókori eredetű és a 17. században még javában virágzó nedvkörtani elmélet szerint a négy alapminőség (hideg-meleg, száraz-nedves) közül a férfira a meleg-nedves, míg a nőre a hideg-száraz jellemző alapvetően. E minőségek természetesen egyedileg módosulhatnak.

Szerelmespár (francia metszet, 17. sz. E. Fuchs: *Illustrierte Sittengeschichte*, II. Die galante Zeit, München, 1910, 12.)

ugyanis, akik utódaikat azonnal állóképes és járóképes állapotban hozzák világra, nincs szükségük arra, hogy ily leküzdhetetlen kéjvágy gyűjtsa lángra őket. Erre a kéjvágyra utalva felelhette tréfásan Populia egy férfinak – aki csodálkozva kérdezte tőle, hogy miért csak az ember asszonya nem tartja magát meghatározott párzási időszakokhoz, miközben az állatok egytől egyig csak akkor hajlandók közösülni, ha eljön a megfelelő időszak, vagyis, amikor teherbe eshetnek – azt, hogy „azért, mert a nők hülye állatok”.⁷

⁷ A történet Macrobius *Saturnalia* című munkájában olvasható (2.5.) Populia egy bizonyos Marcus szabad szájú lánya volt.